

ЕКОЛОГІЧНЕ І ЗЕМЕЛЬНЕ ПРАВО

УДК: 349.414
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v5.2022.8>

С. А. Потапенко

orcid.org/0000-0003-3447-5971

доктор філософії за спеціальністю 081 «Право»,
доцент кафедри цивільного, господарського і трудового права
Академії праці, соціальних відносин і туризму, адвокат

ОСОБЛИВОСТІ ВСТАНОВЛЕННЯ МЕЖ РАЙОНУ ЯК АДМІНІСТРАТИВНО-ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ОДИНИЦІ

Постановка проблеми. Чинна пострадянська система адміністративно-територіального устрою України вже не відповідає сучасним реаліям політичного та соціально-економічного розвитку українського суспільства та держави, а започаткована з 2014 року реформа територіальної організації влади ще досі незавершена. Водночас, на рівні територіальних громад, як базової ланки майбутнього адміністративно-територіального устрою, вже відбулися процеси об'єднання територіальних громад, затвердження їх територій [1] та утворення на їх основі нових укрупнених районів [2]. У цьому зв'язку постало питання про встановлення і зміну меж новоутворених районів. Разом з тим, через відсутність для більшості районів розроблених та затверджених за законодавством України схем та проектів планів району, комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади (далі – комплексний план), проектів формування територій сільрад, генеральних планів населених пунктів, проектів встановлення меж території територіальної громади та іншої проектної документації, слід досліджувати законодавство Української Радянської Соціалістичної Республіки (далі – УРСР) та Союзу Радянських Соціалістичних Республік (далі – СРСР) для з'ясування порядку встановлення і зміни меж районів у відповідні періоди, що дасть можливість визначити правовий статус містобудівної документації або документації із землеустрою, яка може бути врахована для вирішення поставленого питання. А тому постає необхідність у повноцінному аналізі нормативно-правових актів України та радянського законодавства на наведену проблематику.

Мета статті є комплексне дослідження нормативно-правових актів, в тому числі в історичній ретроспективі, для визначення правової основи, компетентного органу, який приймає рішення про встановлення і зміну меж району та виду містобудівної документації або документації із землеустрою, яка при цьому розробляється, затверджується або погоджується, а також для формування

пропозицій щодо удосконалення чинного законодавства в даній сфері.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питання реформування системи адміністративно-територіального устрою України завжди є актуальним, наразі йому присвячена велика кількість наукових досліджень серед фахівців різних галузей права таких як О. Батанов, В. Кравченко, Р. Габунь, Б. Калиновський, А. Москалюк, А. Гетьман, І. Кресіна, Я. Верменич та ін. Утім, доктринальні дослідження особливостей встановлення або зміни меж району, як адміністративно-територіальної одиниці субрегіонального рівня, в історичній ретроспективі та в сучасних умовах в нашій країні майже не проводилися. Ця праця є однією із небагатьох наукових розвідок на дану тематику у вітчизняній правовій літературі.

Виклад основного матеріалу. Етимологічно слово «район» запозичено від французького слова «rayon» – простір, радіус, площа з певним радіусом, яке походить від латинського «radius» – промінь, спиця [3], але територіальний смисл це слово має саме в іспанській мові – «area», звідки, на думку Я. Верменич, воно і походить [4]. За словником української мови «район» розуміється у значеннях частини території, що становить єдине ціле як адміністративно-територіальна, економічна, географічна, промислова тощо одиниці, або як місцевість, що прилягає чи розташована поблизу чи навколо чого-небудь [5].

Район, як адміністративно-територіальна одиниця в Українській Соціалістичній Радянській Республіці (далі – УСРР), утворений в результаті перетворення укрупнених волостей з метою поліпшення роботи місцевих органів державної влади. Станом на 12.04.1923 року адміністративно-територіальний поділ УСРР був затверджений у складі 53 округ та 706 районів [6] (далі – Постанова про АТУ 1923). Для прикладу, на Київщині постановою Всеукраїнського Центрального Виконавчого Комітету (далі – ВУЦВК) від 19.07.1923 року була утворена Київська округа у складі Київського, Малинського, Білоцерківського, Бердичівського,

Уманського, Корсунського і Черкаського повітів, в які входили 111 районів [7]. З 01.08.1925 року губернії остаточно були ліквідовані і відбувся перехід на триступеневу систему управління «центр – округа – район (сільрада)» [8]. В подальшому у процесі районування також постала необхідність задоволення культурних потреб численних представників національних меншин, які в той час мешкали на території УСРР. Прагнучи зберегти в одній адміністративно-територіальній одиниці однорідне за своїм національним складом населення урядом було вирішено при районуванні також виділяти національні райони і сільради [9], які проіснували до 05.03.1939 року [10].

Після ліквідації округ та перехід на двоступеневу систему управління «центр – район (сільрада)» з 15.08.1930 р. в УСРР райони (284 і 18 міст республіканського підпорядкування) [11] під безпосереднім керівництвом центра стали вузловими пунктами безпосереднього здійснення влади на селі через лінію місцевих рад. Постійні заходи щодо укрупнення районів з метою посилення оперативного-господарського керівництва центром всіма галузями народного господарства й культурного будівництва виявились недоцільними, що обумовило уведення в УСРР з 09.02.1932 року обласного поділу, спочатку у складі п'яти областей (Харківської, Київської, Вінницької, Дніпропетровської і Одеської), 16 міст (адміністративно-господарські одиниці) та 341 району [12]. У квітні 1963 році Указом Президії Верховної УРСР був здійснений поділ території держави на обласні промислові і сільські райони [13], які 23.12.1964 року знову були об'єднані [14].

Конституцією України 1996 року (ст. 133) встановлена система адміністративно-територіального устрою у складі: Автономної Республіки Крим (далі – АРК), областей, районів, міст, районів в містах, селищ і сіл [15]. Дискусійним питанням є також віднесення до цієї системи сільрад [16]. Район відноситься до субрегіональної ланки адміністративно-територіального устрою України, його особливість полягає в тому що на його території розташовані інші адміністративно-територіальні одиниці (сільради, населені пункти, райони в містах), кордони яких враховуються при встановленні (зміні) меж району. 19.07.2020 року постановою Верховної Ради України «Про утворення та ліквідацію районів» були ліквідовані 490 районів, що склалися з сільських, селищних, міських рад і населених пунктів, як адміністративно-територіальних одиниць, та утворені 136 нових укрупнених районів у складі сільських, селищних, міських територіальних громад [2].

Слід звернути увагу на те, що з часу утворення в Україні районів, як адміністративно-територіальних одиниць, постійно здійснювалися та здійснюються нині заходи щодо їх укрупнення

і розукрупнення та про зміну їх меж у зв'язку із включенням та виключенням з їх складу територій населених пунктів і сільрад. Практичний інтерес викликають питання порядку встановлення (зміни) меж території району у відповідні проміжки часу.

Під час утворення районів був чинний Земельний кодекс (далі – ЗК) УСРР від 29.11.1922 року, який визначав лише порядок встановлення (зміни) меж міст, сільських населених пунктів та волостей шляхом розроблення відповідних проектів землеустрою, а також планів забудови земель та інших актів [17, ст. 152, 169, 193]. Конкретного законодавчого акту, який би прямо регулював порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою та процедуру встановлення (зміни) меж району на той час прийнято не було. Разом з тим згідно пп. «л» п. 19 Положення про ВУЦВК Рад робітничих, селянських та червоноармійських депутатів 1924 року (далі – Положення про ВУЦВК) розв'язання всіх питань адміністративно-територіального поділу УСРР було віднесено до відання Президії ВУЦВК [18], з подальшим затвердженням ВУЦВК, який також утворював і ліквідував райони, встановлював (змінював) їх межі [19; 20] до набрання чинності Конституції УРСР 1937 року [21].

З 1929 року урядом УСРР було запроваджено необхідність розроблення проектів планування міст та селищ міського типу для їх реконструкції та забудови [22; 23], що обумовило розроблення відповідної містобудівної документації. З 07.07.1935 року постановою Ради Народних Комісарів (далі – РНК) СРСР № 1385 було запроваджено видачу сільськогосподарським артілям, які займали значну територію районів, державних актів на безстрокове (вічне) користування землею [24]. В той час ці види документації також могли враховуватися під час встановлення меж районів.

Відповідно до ст. 19 Конституції УРСР 1937 року вирішення питань встановлення кордонів та районного поділу областей УРСР було віднесено до компетенції Верховної Ради УРСР [21]. В 1955 році в УРСР було затверджено нове положення про порядок розроблення, погодження і затвердження проекту планування міст і селищ [25]. З 04.09.1956 року питання щодо зміни меж районів у зв'язку із передачею територій окремих населених пунктів сільських і селищних рад до складу інших районів в межах однієї області за постановою Президії Верховної Ради УРСР були передані (делеговані) на вирішення виконавчих комітетів обласних рад депутатів трудящих [26]. З 28.06.1965 року у зв'язку із затвердженням Положення про порядок перетворення, обліку, найменування та реєстрації населених пунктів, а також вирішення деяких інших адміністративно-територіальних питань в УРСР [27] (далі –

Положення про вирішення питань АТУ 1965 року) вирішення зазначених питань було включено до компетенції виконавчих комітетів обласних рад депутатів трудящих.

Положення про вирішення питань АТУ 1965 року вперше передбачало детальну процедуру здійснення зміни меж району, перелік документів, які при цьому оформлюються (довідка з обґрунтуванням доцільності зміни території району, його економічна характеристика в існуючих та нових межах (кількість населення, територія, площа земель, кількість рад, населених пунктів, колгоспів, радгоспів, підприємств, культурно-освітніх та медичних установ, побутових закладів, торгових одиниць), схематична карта районів в існуючих та проектних межах, а також економічну характеристику сільради або населеного пункту, якій передається в інший район, характеристика їх шляхів сполучення та електроз'язку, відстань до райцентру та до найближчої залізничної станції). Такий порядок встановлення (зміни) меж районів також був закріплений Конституцією УРСР 1978 року [28] та Положенням про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою УРСР 1981 року [16] (далі – Положення про вирішення питань АТУ 1981 року).

ЗК УРСР 1970 року [29] та ЗК УРСР 1991 року [30] не містили положень про вид документації (містобудівної або землевпорядної) на підставі або з врахуванням якої потрібно було здійснювати розроблення текстових та графічних матеріалів для проведення процедури встановлення (зміни) меж району, як ланки системи адміністративно-територіального устрою УРСР. Ці законодавчі акти передбачали підстави для розроблення проектів планування та забудови населених пунктів, генеральних планів населених пунктів, техніко-економічних основ розвитку міста, планів земельно-господарського устрою території, та проектів міжгосподарського та внутрішньогосподарського землеустрою [29, ст. 85, 105, 149; 30, ст. 60-65].

З 1972 року запроваджуються схеми та проекти районної планування, порядок їх складання та зміст був визначений Інструкціями БН 446-72 [31] та БН 38-82 [32] на розрахунковий строк у 20-30 років. Схема районної планування розроблялась на територію краю, області, республіки у масштабі 1 : 200 000 – 1 : 600 000, і на ній повинні були зазначатися кордони суміжних районів, їх центри та інші населені пункти. Проект районної планування розроблявся на територію одного або декількох районів в межах однієї області або краю з врахуванням їх існуючих меж, чинних генеральних планів населених пунктів, промислових підприємств, проектів міжгосподарського та внутрішньогосподарського землеустрою, а також іншої містобудівної та землевпорядної проек-

тної документації. Схеми або проекти районного планування погоджувались та затверджувались обласною радою депутатів трудящих або її виконавчим комітетом [33, ст. 16]. З наведеного слідує, що зазначена проектна документація повинна була враховуватися при здійсненні встановлення (зміни) меж району до набрання чинності ЗК України 2001 року [34].

З часів проголошення незалежності України були скасовані старі та уведені нові нормативно-правові акти, які регулювали порядок розроблення містобудівної та землевпорядної документації, яка також могла враховуватися при встановленні меж району. До них можна віднести технічні вказівки по складанню проектів формування території та встановлення меж сільрад та населених пунктів 1992 року, які розроблялися на територію всіх сільських та селищних рад в межах всього району [35], та ДБН Б.1.1-7:2007 про склад та порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території сільради [36]. Так, постановою Верховної Ради України від 22.12.1998 року № 339-XIV встановлені межі окремих районів Миколаївської області: Жовтневого району площею 146038,3 га; Миколаївського району – 142985 га; Новоодеського району – 142848 га [37].

Новим ЗК України 2001 року встановлено, що межа району – це умовна лінія на поверхні землі, що відокремлює територію району від інших територій та яка встановлюється і змінюється Верховною Радою України за проектами землеустрою щодо встановлення (зміни) меж адміністративно-територіальних одиниць за поданням Кабінету Міністрів України [34, ст. 173, 174]. Зміст та порядок розробки даного виду документації із землеустрою встановлений ст. 46 Закону України «Про землеустрій» [38]. Після набрання чинності ЗК України 2001 року постанови Верховної Ради України стали містити додатки із схематичними планами встановлення і зміни меж районів [39].

Законом України «Про регулювання містобудівної документації», який був прийнятий в 2011 році (далі – Закон № 3038-IV), передбачено порядок планування території на регіональному рівні шляхом розроблення схем планування території АРК, областей та районів (або їх частин) [40, ст. 11, 13]. Порядок їх розроблення на той час був унормований ДБН Б.1.1-6:2007 (2.1.1.2.) [41], ДБН Б.1.1-13:2012 (п.6.5.) [42], згідно яких графічні матеріали схеми планування території району, з поміж інших, також повинні включати дані про площу території району, його межі та розташовані на його території адміністративно-територіальні одиниці, а також міста обласного значення [], а також ДБН Б.2.2-12:2019 [43].

Законом України «Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законо-

давчих актів щодо планування використання земель» від 17.06.2020 року [44] (далі – Закон № 711-IX) запроваджено новий вид містобудівної документації – комплексний план, здійснено об'єднання містобудівної документації на місцевому рівні (комплексний план, генеральний план населеного пункту, детальний план території) з документацією із землеустрою, а також закріплено пріоритет функціонального призначення території як основи для визначення категорії земель та цільового призначення земельних ділянок.

Комплексний план розробляється за рішенням сільської, селищної, міської ради на всю територію територіальної громади (в межах і за межами населених пунктів) та визначає її стратегію розвитку і просторового планування. Порядок його розроблення, склад і зміст визначений Законом України «Про землеустрій» [38], Законом України «Про регулювання містобудівної діяльності» [40], постановою Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926 (далі – Постанова № 926) [45], ДБН. Б.1.1-13:2021 [46] та ДБН. Б.1.1-14:2021 [47]. Нове районування території України 19.07.2020 року було проведено на основі затверджених урядом територій територіальних громад [1]. Територія територіальної громади хоч і не є ланкою чинної системи адміністративно-територіального устрою України, але водночас вона частково виконує функцію низової адміністративно-територіальної одиниці, у частині окреслення меж здійснення територіальною громадою та органами місцевого самоврядування повноважень у сфері місцевого самоврядування. Межі території територіальної громади під час їх затвердження визначалися межами територій сільських, селищних рад як адміністративно-територіальних одиниць, встановлених за проектами формування їх територій [48, с. 238].

Процес встановлення меж територій територіальних громад за проектами землеустрою [38, ст. 46¹], та їх просторове планування наразі знахо-

диться на стадії розроблення до 01.01.2025 року. В будь-якому випадку затверджені комплексний план та проект встановлення меж території територіальної громади, на нашу думку, мають враховуватися при розробленні проекту землеустрою щодо встановлення (зміни) меж району.

Висновки. Враховуючи вищевикладені нормативно-правові акти та практику їх застосування можна наголосити на тому, що при встановленні (зміні) меж району завжди враховуються чинні кордони адміністративно-територіальних одиниць, межі територій територіальних громад та інших сформованих земельних ділянок, розташованих на його території, а також затверджена у зв'язку з цим містобудівна документація та документація із землеустрою. Відтак, при встановленні (зміні) меж району не можуть бути змінені вже існуючі кордони розташованих на його території адміністративно-територіальних одиниць.

Встановлено, що наявна у чинному законодавстві прогалина щодо виду містобудівної документації або документації із землеустрою з врахуванням якої слід розробляти проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж району має бути усунута шляхом внесення змін до ч. 2 ст. 173 ЗК України 2001 року шляхом доповнення її новим абзацом:

«Проекти землеустрою щодо зміни меж районів розробляються з урахуванням Генеральної схеми планування території України, схеми планування Автономної Республіки Крим, областей, районів (їх частин), комплексних планів просторового розвитку території територіальної громади, генеральних планів населених пунктів, детальних планів території та іншої чинної затвердженої містобудівної документації та документації із землеустрою».

З проведеного аналізу вищезазначених нормативно-правових джерел ми склали наступну хронологію правового регулювання порядку встановлення та зміни меж району, як адміністративно-територіальної одиниці (табл. 1).

Таблиця 1

Нормативно-правовий акт, регулюючий порядок встановлення меж району та період його застосування	Компетентний орган, який приймає рішення про встановлення меж району	Вид проектної документації за якою встановлені межі району
1923 – 1937: Постанова про АТУ 1923; положення про ВУЦВК від 12.10.1924; постанова Наркомвнуправ УСРР від 24.04.1929; постанова РНК СРСР 07.07.1935 № 1385; постанова ВЦВК та РНК СРСР 27.07.1933 №70/1219;	ВУЦВК	<u>На підставі:</u> не визначено <u>З врахуванням:</u> проекту планівки і генерального плану населеного пункту; державного акту сільхоз. артілі на безстрокове (вічне) користування землею

Продовження таблиці 1

<p>1937 – 1972: Конституція УРСР 1937; постанова РМ УРСР від 15.06.1955 р. № 777; Постанова Верховної Ради УРСР від 04.09.1956; Положення про вирішення питань АТУ 1965 року; БН446-72;</p>	<p>Президія Верховної Ради УРСР</p>	<p><u>На підставі:</u> не визначено <u>З врахуванням:</u> схеми та проекту районної планіровки; проекту планіровки і генерального плану населеного пункту; державного акту сільхоз. артілі на безстрокове (вічне) користування землею</p>
<p>1972 – 1996: Конституція УРСР 1978; ЗК УРСР 1970; Положення про вирішення питань АТУ 1981 року БН 38-82; ЗК УРСР 1990; Технічні вказівки щодо формування територій сільрад 1992;</p>	<p>Виконкоми обласних рад депутатів трудящих (народ- них депутатів)</p>	<p><u>На підставі:</u> не визначено <u>З врахуванням:</u> схеми та проекту районної планіровки; проекту формування території сільради; проекту планіровки населеного пункту; генерального плану населеного пункту; техніко-економічних основ розвитку міста; планів земельно-господарського устрою території; проекту міжгосподарського або вну- трішньогосподарського землеустрою</p>
<p>1996 – 2021: Конституція України 1996; ЗК України 2001; Закон № 3038-IV; ДБН Б. 1.1-7:2007; ДБН Б.1.1-13:2012; ДБН Б.2.2-12:2019;</p>	<p>Верховна Рада України</p>	<p><u>На підставі:</u> проекту землеустрою щодо встановлення меж району <u>З врахуванням:</u> Генеральної схеми планування терито- рії України; схеми планування території АРК, області (їх частин); схеми або проекту районної планіровки; проекту формування території сільради; схема планування території сільради; проекту планіровки населеного пункту; генерального плану населеного пункту</p>
<p>З 2021 : Конституція України 1996; ЗК України 2001; Закон № 3038-IV; Закон № 711-IX; Постанова № 926; ДБН. Б.1.1-14:2021; ДБН. Б.1.1-13:2021;</p>	<p>Верховна Рада України</p>	<p><u>На підставі:</u> проекту землеустрою щодо встановлення меж району <u>З врахуванням:</u> Генеральної схеми планування терито- рії України; схеми планування території АРК, області (їх частин); схеми районної планіровки; комплексного плану; проекту встановлення меж території територіальної громади; генерального плану населеного пункту; детального плану території (за відсутності зазначеної документації також: проект районної планіровки; проект формування території сільради; схема планування території сільради; проекту планіровки населеного пункту)</p>

Література

1. Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Київської області: розпорядження Кабінету Міністрів України від 12.06.2020 р. № 715-р. URL: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/715-2020-%D1%80#Text>> (дата звернення: 30.11.2021).

2. Про утворення та ліквідацію районів: постанова Верховної Ради України від 17.07.2020 р. № 807-IX. URL: <<https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/807-20#Text>> (дата звернення: 30.11.2022).

3. Етимологічний словник української мови. Т 5: Р–Т. Мельничук О та ін ред. кол. К.: Наукова думка. 2006. С. 18.

4. Верменич Я.В. Історична регіоналістика: навчальний посібник. Від. ред. В.А.Смолій. К.: Інститут історії України. 2014. С. 148.

5. Словник української мови. Т 8: Природа-Ряхтливий. К.: Наукова думка. 1977. С. 442.

6. Про новий адміністративно-територіальний поділ України: постанова ВУЦВК від 12.04.1923 р. ЗЗРРСУУ від 19.04.1923. Ст. 564.

7. Про адміністративно-територіальний поділ Київщини: постанова ВУЦВК від 19.07.1923 р. ЗЗРР-СУУ від 19.07.1923. Ст. 309.

8. Про ліквідацію губернь й про перехід на трьохступневу систему управління: постанова ВУЦВК від 03.06.1925 р. ЗЗРРСУУ від 20.06.1925. Ч. 29–30. Ст. 233.

9. Чирко Б. В. Національні меншості на Україні в 20–30-х роках. Український історичний журнал. 1990. № 1. С. 51–64

10. Цит. за: Губань Р.В. Становлення та розвиток адміністративно-територіального устрою України в ХХ – на початку ХХІ століття (історико-правове дослідження): дис. докт. юр. наук: 12.00.01. Р.В. Губань. Львів. нац. ун-т ім. І. Франка. Київ. 2018. С. 239.

11. Про ліквідацію округ та перехід на двоступневу систему управління: постанова ВУЦВК від 02.09.1930 р. ЗЗРРСУУ від 31.10.1930. № 6. Ст. 225.

12. Про утворення обласних виконавчих комітетів: постанова ВУЦВК від 02.09.1932 р. ЗЗРРСУУ від 29.02.1932. № 5. Ст. 28.

13. Про затвердження Указу Президії Верховної Ради УРСР «Про утворення обласних (промислових) і обласних (сільських) Рад депутатів трудящих Української РСР»: Закон УРСР від 12.04.1963 р. № 293а-06. Відомості Верховної Ради. 1963. № 16. Ст. 293.

14. Про затвердження Указу Президії Верховної Ради УРСР «Про об'єднання обласних (промислових) і обласних (сільських) Рад депутатів трудящих Української РСР»: Закон УРСР від 23.12.1964 р. № 25а-06. Відомості Верховної Ради. 1965. № 1. Ст. 25.

15. Конституція України: Закон України від 28.06.1996 р. № 254. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80> (дата звернення 30.11.2022).

16. Про порядок вирішення питань адміністративно-територіального устрою Української РСР: Указ Президії від 12.03.1981 р. № 1654-Х. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1654-10> (дата звернення: 30.11.2022).

17. Земельний кодекс УСРР: постанова ВУЦВК від 22.11.1922 р. URL: http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/li_nk1/КР_220002.html (дата звернення: 30.11.2022).

18. Положення ВУЦВК Рад Робітничих, Селянських та Червоноармійських депутатів: постанова ВУЦВК від 12.10.1924 р. ЗЗРРСУУ від 1924. № 45. Ст. 276.

19. Про реорганізацію районів УСРР: постанова ВУЦВК та РНК УСРР від 03.02.1931 р. ЗЗРР-СУУ.15.03.1931. № 3. Ст. 33.

20. Про часткові зміни районних меж Донецької області: постанова Президії ВУЦВК від 10.05.1934 р. ЗЗРРСУУ від 25.05.1934. № 19. Ст. 159.

21. Конституція (Основний закон) УСРР: постанова ВУЦВК 30.01.1937 р. URL: <http://static.rada.gov.ua/site/const/istoriya/1937.html> (дата звернення: 30.11.2022).

22. Про реченці складання планів наявного розташування й проектів планування міст і селищ міського типу, не передбачені в арт. 1 постанови РНК УСРР з 14.06.1928 р. та людність яких перевищує 10 000 живців: постанова Наркомвнусправ УСРР від 24.04.1929 р. ЗЗРРСУУ.14.06.1929. № 9. Ст. 39.

23. О составлении и утверждении проектов планировки и социалистической реконструкции городов и других населенных мест СССР: постановление Центрального Исполнительного Комитета и СНК от 27.07.1933 г. № 70/1219. СЗРРКП.16.07.1933. 41. Ст. 243.

24. О выдаче сельскохозяйственным артелям государственных актов на бессрочное (вечное) пользование земель: постановление Совета Народных Комиссаров от 07.07.1935 г. № 1385. Свод Законов СССР. 1935. N 11. Ст. 82.

25. Про Порядок складання, погодження і затвердження проектів планировки міст і селищ УРСР: постанова Ради Міністрів УРСР від 15.06.1955 р. № 777. Збірник постанов УРСР. 1955. № 11–12. Ст. 59.

26. Про передачу деяких питань адміністративно-територіального поділу на вирішення виконавчих комітетів обласних рад депутатів трудящих: постанови Президії Верховної Ради Української РСР від 04.09.1956 р. Відомості Верховної Ради УРСР. № 8. Ст. 138.

27. Про порядок найменування і перейменування областей, районів, міст та інших населених пунктів та вирішення деяких інших питань адміністративно-територіального устрою в Українській РСР: Указ Президії Верховної Ради УРСР від 28.06.1965 р. № 4н-06. Відомості Верховної Ради УРСР.1965. № 28. ст. 57.

28. Конституція (Основний закон) УРСР: Закон Української РСР від 20.04.1978р. № 888-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/888-09/ed19780420> (дата звернення: 30.11.2022).

29. Земельний кодекс УРСР: Закон Української РСР від 08.07.1970 р. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2874%D0%B0-07> (дата звернення: 30.11.2022).

30. Земельний кодекс УРСР: Закон Української РСР від 18.12.1990 р. № 561-XII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/561-12/ed19901218> (дата звернення: 30.11.2022).

31. Инструкция по составлению схем и проектов районной планировки СН 446-72: приказ Государственного комитета Совета Министров СССР по делам строительства от 17.07.1972 г. URL: https://standartgost.ru/g/%D0%A1%D0%9D_446-72 (дата звернення: 30.11.2022).

32. Инструкция о составе, порядке разработки, согласования и утверждения схем и проектов районной планировки, планировки и застройки городов, поселков и сельских населенных пунктов ВСН 38-82: приказ Государственного комитета по гражданскому строительству и архитектуре при Госстрое СССР от. 29.12.1982г.№379. URL:https://dnaop.com/html/41657/doc-%D0%92%D0%A1%D0%9D_38-82 (дата звернення: 30.11.2022).

33. Про обласну Раду народних депутатів УРСР: Закон УРСР від 31.10.1980 р. №1048-Х. URL: https://ips.ligazakon.net/document/view/T801048?_ga=2.65654829.2075662967.1669985786-547302154.1636365263 (дата звернення: 30.11.2022).

34. Земельний кодекс України: Закон України від 25.10.2001 р. № 2768-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2768-14#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

35. Земельні відносини в Україні: Законодавчі акти і нормативні документи Держкомзем України. К. : Урожай. 1998. С. 603–609.

36. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території сільради ДБН Б. 1.1-7:2007: наказ Мінрегіонбуду України від 31.10.2007 № 291 . URL: http://online.budstandart.com/ua/catalog/doc-page.html?id_doc=21669 (дата звернення: 30.11.2022).

37. Про зміну меж Жовтневого, Миколаївського та Новоодеського районів Миколаївської області: постанова Верховної Ради України від

22.12.1998 р. №339-XIV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/339-14#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

38. Про землеустрій: Закон України від 02.05.2003 р. № 858-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/858-15#top> (дата звернення: 30.11.2022).

39. Про встановлення межі Андрушівського і Коростишівського районів Житомирської області: постанова Верховної Ради України від 23.09.2008 р. №576-IV. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/576-VI#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

40. Про регулювання містобудівної діяльності: Закон України від 17.02.2011 р. № 3038-VI. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3038-17#Text> (дата звернення: 30.11.2022).

41. Склад, зміст, порядок розроблення, погодження та затвердження схем планування території району ДБН Б.1.1-6:2007: наказ Мінрегіонбуду України від 31.10.2007 р. № 293. URL: https://yurist-online.org/DBN/dbn_b.1.1_6_2007.pdf (дата звернення: 30.11.2022).

42. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях ДБН Б.1.1-13:2012: наказ Мінрегіонбуду України від 12.03.2012 р. № 105. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2016/04/DBN_B.1.1-13-2012.pdf (дата звернення: 30.11.2022).

43. Планування та забудова територій ДБН Б.2.2-12:2019: наказ Мінрегіонбуду України від 26.04.2019 р. № 104. URL: <https://dreamdim.ua/wp-content/uploads/2019/07/DBN-B22-12-2019.pdf> (дата звернення: 30.11.2022).

44. Про внесення змін до Земельного кодексу України та інших законодавчих актів щодо планування використання земель: Закон України від 17.06.2020 р. №711-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/711-20#n203> (дата звернення: 30.11.2022).

45. Порядок розроблення, оновлення, внесення змін та затвердження містобудівної документації: постанова Кабінету Міністрів України від 01.09.2021 р. № 926. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/926-2021-%D0%BF#top> (дата звернення: 30.11.2022).

46. Склад та зміст містобудівної документації на державному та регіональному рівнях ДБН Б.1.1-13:2021: наказ Міністерства розвитку громад та територій від 30.12.2021 р. № 366. URL: file:///C:/Users/Windows10/Downloads/DBN_B11-13-2021.pdf (дата звернення: 30.11.2022).

47. Склад та зміст містобудівної документації на місцевому рівні ДБН Б.1.1-14:2021: наказ Міністерства розвитку громад та територій від 30.12.2021 р. №367. URL: https://www.minregion.gov.ua/wp-content/uploads/2022/08/dbn-b.1.1-14_2021.pdf (дата звернення: 30.11.2022).

48. Потапенко С.А. Правовий статус територій територіальних громад у системі адміністративно-територіального устрою України. Право України. 2021. № 12. С. 226-241.

Анотація

Потапенко С. А. Особливості встановлення меж району як адміністративно-територіальної одиниці. – Стаття.

Стаття присвячена дослідженню доктринальних та нормативних джерел про порядок встановлення і зміни меж району. З цією метою здійснено науковий аналіз наявних доктринальних положень по історії правового регулювання даного питання, а також опрацьовано нормативно-правові акти радянського законодавства та України по даному предмету правового регулювання.

Констатовано, що до 1937 року межі району встановлювалися (змінювалися) ВУЦВК, з 1937 по 1965 роки – Президією Верховної Ради УРСР, з 1965 по 1996 роки – виконавчими комітетами обласних рад народних депутатів, а з 1996 року – Верховною Радою України.

Виявлено, що до 1965 року радянське законодавство не містило чітко визначної процедури здійснення встановлення і зміни меж району, а з 1972 року на рівні будівельних норм і правил запроваджено порядок розроблення схем і проектів районної планировки, що стало дієвим механізмом у визначенні меж території району.

Встановлено, що з 1992 року затверджені проекти формування територій сільських та селищних рад в межах всього району, з поміж інших видів документації, стали основою для встановлення і зміни меж його території. З 2002 року межі району встановлюються та змінюються за проектами землеустрою щодо встановлення меж адміністративно-територіальної одиниці.

Аргументовано, що при встановленні (зміні) меж району завжди враховуються чинні кордони адміністративно-територіальних одиниць, межі територій територіальних громад та інших сформованих земельних ділянок, які розташовані території району, а також затверджена у зв'язку з цим містобудівна документація та документація із землеустрою. Наголошено, що при встановленні (зміні) меж району не можуть бути змінені вже існуючі кордони розташованих на його території адміністративно-територіальних одиниць.

Запропоновано хронологію правового регулювання порядку встановлення та зміни меж району, як адміністративно-територіальної одиниці, у формі таблиці, а також сформульовані рекомендації щодо вдосконалення чинного законодавства.

Ключові слова: адміністративно-територіальна одиниця, схема планування території району, проект землеустрою щодо встановлення (зміни) меж району, комплексний план просторового розвитку території територіальної громади.

Summary

Potapenko S. A. Features setting boundaries of district as an administrative-territorial unit. – Article.

The article is devoted to study of doctrinal and normative sources on procedure for establishing and changing the boundaries of the area. To this end, a

scientific analysis of existing doctrinal sources on the history of legal regulation of this issue was carried out, as well as the normative legal acts of Soviet legislation and Ukraine in this subject of legal regulation were elaborated.

It was stated that by 1937 the boundaries of the district were established (changed) of All -Ukrainian Central Executive Committee, from 1937 to 1965 – the Presidium of the Verkhovna Rada of the USSR, from 1965 to 1996 – the executive committees of the regional councils of People's Deputies, and from 1996 – the Verkhovna Rada of Ukraine.

Until 1965, the Soviet legislation did not contain a clear procedure for establishing and changing the boundaries of the district, and since 1972, at the level of building codes and regulations, the procedure for developing schemes and projects of district planning, which became an effective mechanism in determining the boundaries of the territory of the district.

It has been established that since 1992 the projects of formation of territories of village and settlement councils throughout the whole district, among other types of documentation, have become the basis for establishing and changing the boundaries of its territory. Since 2002, the boundaries of the district have been established and changed by land management projects for establishing the boundaries of the administrative-territorial unit.

The chronology of legal regulation of the procedure for establishing and changing the boundaries of the district, as an administrative-territorial unit, in the form of a table, as well as formulated recommendations for improving the current legislation is proposed.

Key words: administrative-territorial unit, scheme of planning of territory of district, project of land management for establishment (change) of boundaries of district, comprehensive plan of spatial development of territory territorial community.